

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини
Факультет інженерно-педагогічної освіти
Кафедра технологічної освіти

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
В.о. завідувача кафедри

_____ Віталій БЕРБЕЦ
“26” серпня 2025 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ОК 19 Декоративно-ужиткове мистецтво

Галузь знань: 01 Освіта / Педагогіка

Спеціальність: 014 Середня освіта

Предметна спеціальність: 014.10 Технології

Освітня програма: Середня освіта (Трудове навчання та технології.
Інформатика)

Робоча програма з навчальної дисципліни «Декоративно-ужиткове мистецтво» для здобувачів вищої освіти ОС «бакалавр» освітньої програми «Середня освіта (Технології. Інформатика)» спеціальності 014.10 Технології.

Розробники: Харитонова Валентина Василівна, викладач, кандидат педагогічних наук, доцент; Потапкін Віталій Сергійович, викладач.

(підпис) Валентина ХАРИТОНОВА

(підпис) Віталій ПОТАПКІН

Робочу програму погоджено

Гарант освітньої програми «Середня освіта (Трудове навчання та технології. Інформатика)»

(підпис) Віталій БЕРБЕЦ

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри технологічної освіти

Протокол № 1 від « 26 »серпня 2025 року

В.О. завідувача кафедри технологічної освіти

(підпис) Віталій БЕРБЕЦ

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні науково-методичної комісії факультету інженерно педагогічної освіти

Протокол № 1 від « 26 »серпня 2025 року

Голова науково-методичної комісії факультету інженерно-педагогічної освіти

(підпис) Леся КРАВЧЕНКО

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика дисципліни за формами навчання	
	денна	заочна
Вид дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)	обов'язкова	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська	українська
Загальний обсяг у кредитах ЄКТС / годинах	6/180	6/180
Курс	3	3
Семестр	5-6	5-6
Кількість змістових модулів із розподілом:	2	2
Обсяг кредитів	6	6
Обсяг годин, у тому числі:	180	180
Аудиторні:		
Лекційні	12	
Семінарські / Практичні	108	32
Лабораторні		
Самостійна робота	60	148
Індивідуальні завдання		
Форма семестрового контролю	залік	залік

2. Мета й завдання навчальної дисципліни

Метою дисципліни «Декоративно-ужиткове мистецтво» є формування фахових компетентностей майбутніх вчителів трудового навчання через ознайомлення з відомими техніками декоративно-ужиткового мистецтва та отримання практичних навичок роботи у відповідних техніках, збереження українського етносу.

Завдання:

- вивчення технологічних особливостей різноманітних видів декоративно-ужиткового мистецтва, формування у здобувачів вищої освіти навичок роботи в традиційних та сучасних декоративних техніках;
- формування творчих здібностей, розвиток естетичного смаку та пізнавальної діяльності;
- виховання національної свідомості, дбайливого ставлення до народних традицій, зацікавленості у відродженні та популяризації українського народного мистецтва;
- виховання готовності до застосування отриманих знань та вмінь в позакласній та позашкільній роботі.

3. Компетентності та результати навчання за освітньою програмою

В результаті вивчення дисципліни у здобувачів вищої освіти повинні сформуватись наступні компетентності:

ЗК 2. Здатність до гнучкого мислення, відкритість до застосування знань технологій обробки матеріалів та компетентностей у широкому діапазоні можливих місць роботи

ЗК 3. Здатність до організації та реалізації навчальної роботи, виконання лабораторних досліджень та практичних робіт.

ЗК 4. Здатність до врахування вимог трудової дисципліни, планування та управління часом та технологічними процесами у процесі навчання учнів закладів загальної середньої освіти. та у повсякденному житті.

ФК 10. Знання технологій обробки різних конструкційних матеріалів, способів оздоблення програмних виробів.

ФК 16. Здатність до зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ФК 17. Здатність здійснювати дослідження (проекти), узагальнювати й оприлюднювати результати діяльності з розроблення актуальної проблеми (у фахових виданнях, виступах тощо); застосовувати елементи теоретичного й експериментального дослідження в професійній діяльності.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі вищої освіти повинні володіти такими програмними результатами навчання:

ПРН 2. Здатність розвивати навички учнів у виконанні практичних дій і розв'язанні творчих завдань; готувати учнів до засвоєння надбань культури праці, в т.ч. технічної, економічної, враховуючи особливості дитячого сприймання і рівень підготовки школярів, прищеплювати їм інтерес до техніки, до участі в творчій самостійній проектно-технологічній діяльності.

ПРН 3. Здатність здійснювати формування національної свідомості школярів; забезпечувати їх духовний та соціальний розвиток, соціальну орієнтацію на загальнолюдські цінності, реалізуючи завдання морального, трудового, естетичного, економічного і правового виховання учнів.

ПРН 4. Здатність виявляти індивідуальні особливості школярів, у тому числі особливі освітні потреби, проводити індивідуальну роботу з учнями, розвивати їх здібності, задатки та нахили; впливати на формування комунікабельності у процесі технологічної освіти, закладати основи гуманного світоставлення; працювати з батьками учнів.

ПРН 5. Здатність аналізувати, узагальнювати і поширювати передовий педагогічний досвід; систематично підвищувати свою фахову кваліфікацію, застосовувати раціональні прийоми пошуку, відбору і використання інформації; орієнтуватись у спеціальній літературі та періодиці за профілем.

4. Програма навчальної дисципліни

Лекція 1. Традиційне та сучасне декоративно-ужиткове мистецтво

Декоративно-ужиткове мистецтво як частина духовно-матеріальної культури і творчості народу. Історія виникнення декоративно-ужиткового мистецтва. Народне мистецтво як рушійна сила культури етносу. Народне, професійне, самодіяльне декоративно-прикладне мистецтво.

Лекція 2. Види декоративно-ужиткового мистецтва

Класифікація видів ДУМ за матеріалом і технікою та функціональною приналежністю. Основні закономірності та особливості ДУМ на території України: українська кераміка, художні особливості українського скла, художня обробка металу, декоративний розпис, писанкарство, нанизування, килимарство тощо.

Змістовий модуль 1. Декоративна обробка деревини

Тема 1. Плоско-виїмчасте різьблення. Історичні відомості, різновиди, відмінності, інструменти. Техніка виконання основних елементів тригранно-виїмкового різьблення.

Тема 2. Складання композицій з елементів тригранно-виїмчастого різьблення. Особливості виконання у колі, квадраті, трикутнику.

Тема 3. Контурне різьблення як різновид плоско-виїмчастого різьблення.

Тема 4. Техніка виконання елементів контурного різьблення на світлому фоні. Складання композицій з елементів контурного різьблення.

Тема 5. Контурне різьблення на темному фоні. Підготовка поверхні. Композиція в плоско-виїмчастому різьбленні на темному фоні.

Тема 6. Дерев'яна мозаїка як вид декоративно-ужиткового мистецтва.

Технологічні різновиди мозаїки - інтарсія, маркетрі. Шпон, інструментами, пристосуваннями.

Тема 7. Композиція в маркетрі

Специфіка роботи над малюнком. Текстура деревини в мозаїчному наборі. Прийоми роботи ножем-різцем. Послідовність виконання мозаїчної вставки (елемента). Робота з калькою, клейовою стрічкою. Підбір деревини за кольором, малюнку, напрямку волокон.

Змістовий модуль 2. Декоративна обробка волокнистих матеріалів

Тема 1. Художньо-стилістичні особливості декоративно-ужиткового мистецтва. Особливості композиції декоративно-ужиткового мистецтва. Утилітарність та декоративно-виражальні якості у творах декоративно-ужиткового мистецтва. Орнаментальний та сюжетно-зображальний метод. Абстрагування, стилізація, натуралізація. Види орнаментів – первинні і вторинні його форми. Символіка кольору в ДУМ та знаковість орнаменту.

Тема 2. В'язання спицями.

Виконання основних елементів в'язання спицями. В'язання за схемою. В'язання виробів із убавлянням та прибавлянням петель. Рельєфні узорі. В'язання по колу.

Тема 3. В'язання гачком.

Виконання основних елементів в'язання гачком. В'язання за схемою. В'язання мотивів та їх з'єднання. В'язання по колу.

Тема 4. Початкові вишивальні шви.

Види та способи застосування початкових швів. Шов за голкою. Шов уперед голкою. Шов козлик. Стебловий шов. Тамбурний шов. Петельний шов.

Тема 5. Вишивка лічильними швами.

Поняття «поверхнево-нашивні рахункові» техніки. Техніки вишивання: хрестик, вирізування, лічильна гладь, лиштва, занизування, штапівка, ретязь, набирування, низь.

Тема 6. Вишивка нерахунковими техніками.

Поняття «поверхнево-нашивні нерахункові» техніки. Техніки вишивки: декоративна гладь, атласна гладь, художня гладь, біла гладь.

Тема 7. Оформлення виробів та обробка країв.

Способи оформлення та призначення країв виробу. Опорні поняття: рубцювання, торочки, мереживо, декоративні шви.

5. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лек	п	л	інд	с. р.		лек	п	л	інд	с. р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Декоративна обробка деревини												
Тема 1. Плоско-виїмчасте різьблення	14	4	6			4			2			10
Тема 2. Складання композицій з елементів тригранно-виїмчастого різьблення	12		8			4			2			10
Тема 3. Контурне різьблення	12		8			4			2			10
Тема 4. Техніка виконання елементів контурного різьблення на світлому фоні	12		8			4			2			12
Тема 5. Контурне різьблення на темному фоні	12		8			4			2			12
Тема 6. Дерев'яна мозаїка	16	2	8			6			4			10
Тема 7. Композиція в маркетрі	12		8			4			2			10
Разом за змістовим модулем 1	90	6	54			30	90		16			74
Змістовий модуль 2. Декоративна обробка волокнистих матеріалів												
Тема 1. Традиційне та сучасне декоративно-ужиткове мистецтво	16	6	6			4			4			10
Тема 2. В'язання спицями	12		8			4			2			12
Тема 3. В'язання гачком	12		8			4			2			12
Тема 4. Початкові вишивальні шви	12		8			4			2			10
Тема 5. Вишивка лічильними швами	12		8			4			2			10
Тема 6. Вишивка нерахунковими техніками	14		8			6			2			10
Тема 7. Оформлення виробів та обробка країв	12		8			4			2			10
Разом за змістовим модулем 2	90	6	54			30	90		16			74
Усього годин	180	12	108			60	180		32			148

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кіл-ть годин	
		денна форма	заочна форма
	Змістовий модуль 1		
1	Тема 1. Техніка виконання основних елементів тригранно-виїмкового різьблення.	6	2
2	Тема 2. Складання композицій з елементів тригранно-виїмчастого різьблення. Особливості виконання у колі, квадраті, трикутнику.	8	2
3	Тема 3. Контурне різьблення як різновид плоско-виїмчастого різьблення.	8	2
4	Тема 4. Техніка виконання елементів контурного різьблення на світлому фоні. Складання композицій з елементів контурного різьблення.	8	2
5	Тема 5. Контурне різьблення на темному фоні. Підготовка поверхні. Композиція в плоско-виїмчастому різьбленні на темному фоні.	8	2
6	Тема 6. Дерев'яна мозаїка як вид декоративно-ужиткового мистецтва.	8	4
7	Тема 7. Композиція в маркетрі	8	2
	Разом за змістовим модулем 1	54	16
	Змістовий модуль 2		
1	Тема 2. В'язання спицями.	8	2
2	Тема 3. В'язання гачком.	8	2
3	Тема 4. Початкові вишивальні шви.	8	2
4	Тема 5. Вишивка лічильними швами.	12	6
5	Тема 6. Вишивка нерахунковими техніками.	10	2
6	Тема 7. Оформлення виробів та обробка країв.	8	2
	Разом за змістовим модулем 2	54	16
	Всього	108	32

7. Самостійна робота

№ п/п	Назва теми	Кіл-ть годин	
		денна форма	заочна форма
	Змістовий модуль 1		
1	Тема 1. Плоско-виїмчасте різьблення. Техніка виконання основних елементів тригранно-виїмкового різьблення.	4	10
2	Тема 2. Складання композицій з елементів тригранно-виїмчастого різьблення. Особливості виконання у колі, квадраті, трикутнику.	4	10
3	Тема 3. Контурне різьблення як різновид плоско-виїмчастого різьблення.	4	10
4	Тема 4. Техніка виконання елементів контурного різьблення на світлому фоні. Складання композицій з елементів контурного різьблення.	4	12
5	Тема 5. Контурне різьблення на темному фоні. Підготовка поверхні. Композиція в плоско-виїмчастому різьбленні на темному фоні.	4	12
6	Тема 6. Дерев'яна мозаїка як вид декоративно-ужиткового мистецтва.	6	10
7	Тема 7. Композиція в маркетрі	4	10
	Разом за змістовим модулем 1	30	74
	Змістовий модуль 2		
1	Тема 2. В'язання спицями.	4	12
2	Тема 3. В'язання гачком.	4	12
3	Тема 4. Початкові вишивальні шви.	4	10
4	Тема 5. Вишивка лічильними швами.	4	10
5	Тема 6. Вишивка нерахунковими техніками.	4	10
6	Тема 7. Оформлення виробів та обробка країв.	4	10
	Разом за змістовим модулем 2	30	74
	Всього	60	148

8. Методи навчання

У процесі викладання навчальної дисципліни крім традиційних методів (лабораторно-практичні роботи, самостійна аудиторна робота студентів, самостійна позааудиторна робота студентів, консультації) застосовуються інноваційні педагогічні (проектна технологія, індивідуалізації та диференціації тощо) та інформаційно-комунікаційні (комп'ютерні, Інтернет-технології та дистанційні курси) технології.

9. Методи контролю

Усний, практичний, тестовий, самоконтроль, взаємоконтроль.

10. Критерії оцінювання результатів навчання

Рівень	Характеристика навчальної діяльності здобувача вищої освіти	Кількісна характеристика рівня
Не задовільний	Здобувач вищої освіти без достатнього розуміння відтворює компоненти професійних знань та недостатньо усвідомлено виконує основні технічні прийоми і технологічні операції. При виконанні роботи припускається помилок, які самостійно виправити не може. Результат виконаної роботи не відповідає якісним показникам.	1 бал
Задовільний	Здобувач вищої освіти усвідомлено використовує основні професійні знання, не в повному обсязі виконує завдання згідно до навчальної програми. При виконанні роботи припускається помилок, які частково може виправити. Результат роботи почасти відповідає якісним показникам.	2 бали
Достатній	Здобувач вищої освіти з розумінням використовує основні професійні знання, в повному обсязі виконує всі завдання згідно до навчальної програми. При виконанні роботи припускається несуттєвих помилок і неточностей, які самостійно може виправити. Результат роботи в цілому відповідає якісним показникам.	3 бали
Високий	Здобувач вищої освіти володіє системними професійними знаннями в повному обсязі та виконує всі завдання згідно до навчальної програми на високому рівні. Вміє самостійно обирати оптимальний варіант виконання завдання. Практичні роботи включають творчий підхід. Майстерно володіє різноманітними техніками. Результат роботи повністю відповідає якісним показникам, або може бути кращим від них.	4 бали

Якісні показники виконання практичних робіт

Незадовільний рівень: Робота має значні недоліки, багато помилок у техніці виконання, неправильно підібрані матеріали або їх недостатньо використано. Відсутня гармонія в кольоровій гамі, композиція незбалансована, деталі неакуратні. Видно поспішність та поверховість виконання.

Задовільний рівень: Є помилки у техніці виконання, деякі елементи виконані правильно, але потребують удосконалення. Матеріали підібрані не завжди доречно. Колірна гамма недостатньо гармонійна, композиція частково збалансована, проте є недоліки в деталях. Видно старання, але бракує довершеності.

Достатній рівень: Техніка виконана на доброму рівні, є лише незначні помилки. Матеріали підібрані правильно, їх використання продумане. Гармонія кольорів та композиція збалансовані. Деякі деталі потребують уточнення, але загалом робота естетично приємна. Деякі частини роботи потребують незначного доопрацювання для повної довершеності.

Високий рівень: Всі технічні аспекти виконані бездоганно, матеріали підібрані та використані майстерно. Робота має професійний вигляд. Колірна гамма і композиція ідеально збалансовані, всі деталі витончені та гармонійно вписані в загальну концепцію. Всі деталі роботи ретельно опрацьовані, жодних недоліків чи необхідності у доопрацюванні.

Критерії оцінювання результатів навчання (самостійна робота)

Рівень	Характеристика навчальної діяльності здобувача вищої освіти	Кількісна характер-ка рівня
Не задовільний	Здобувач вищої освіти демонструє поверхнєве або відсутнє розуміння матеріалу; значні прогалини в знаннях. Робота має суттєві технічні недоліки; використані інструменти або техніки недбалі; робота не завершена; роботу здано із значним запізненням.	1 бал
Задовільний	Здобувач вищої освіти демонструє базове розуміння матеріалу; є прогалини у знаннях та обмежене застосування на практиці. Робота виконана на базовому рівні, але без уваги до деталей; є технічні недоліки або недопрацювання; роботу здано із невеликим запізненням.	2 бали
Достатній	Здобувач вищої освіти демонструє добре засвоєння матеріалу, хоча глибина знань може бути недостатньою; застосування знань у простих випадках. Робота виконана добротно; технічні аспекти в основному добре реалізовані, хоча є деякі дрібні недоліки; роботу здано вчасно.	3 бали
Високий	Здобувач вищої освіти демонструє глибоке розуміння матеріалу, здатність застосовувати знання в різних контекстах; демонстрація аналітичних здібностей. Робота виконана на високому рівні з увагою до деталей, містить творчий підхід; технічна якість досконала, робота завершена; роботу здано вчасно.	4 бали

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти За змістовий модуль 1

[illegible]

За змістовий модуль 2

[illegible]

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка в ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
69-74	D	задовільно	
60-68	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

12. Рекомендована література

До змістового модуля 1

Основна

1. Никифоров А. М., Гулей О. В. Декоративне мистецтво: навч.-метод. посіб. Херсон : Олді+, 2021. 364 с.
2. Плазовська Л. В. Декоративне мистецтво: навч. посіб.: рек. МОН України. Київ : Кондор, 2018. 308 с.
3. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво: навч. посіб.: рек. МОН України. Київ : Знання, 2012. 342, [1] с., [I-XXXII] с. окр. паг.: фотоіл. Бібліогр.: с. 338-340 та в тексті.

Допоміжна

1. Бойчук В. М. Навчання учнів професійно-технічних навчальних закладів різьбленню деревини: навч. посіб. Вінниця : ВАТ «Ландо ЛТД», 2007. 248. с. іл.
2. Бойчук В. М. Словник майстра з художньої обробки деревини: навч. посіб. Вінниця : ВАТ «Ландо ЛТД», 2007. 340 с.
3. Матвеева Т. О. Мозаїка та різьблення по дереву: навч. посіб. / Пер. з рос. Київ : Вища шк., 1993. 135 с.
4. Моздир М. І. Українська народна дерев'яна скульптура. Київ, 1980. 191 с.
5. Оршанський Л. В., Криванчик Р. Ф. Технологія художньої обробки деревини: навч. посіб. для студ. пед. закладів освіти. Дрогобич : Коло, 2001. 228 с.
6. Сердюк І. С. Художня обробка деревини в школі : метод. посіб. для учителів / МОН України. УДПУ ім. Павла Тичини. Київ : Міленіум 2004. 82 с.
7. Тимків Б. М., Кавас К. М. Виготовлення художніх виробів з дерева. Ч. І. Різьба по дереву. Підручник / За науковою редакцією доц. Тимків Б. М. Львів : Світ, 1995. 176 с.
8. Художні ремесла в школі: навч.-метод. посіб. для студ. спеціальності «Трудове навчання» / За заг. ред. Л. В. Оршанського. Дрогобич : РВВ ДДПУ, 2007. 286 с.
9. Щербаковський В, Щербаковський Д. Українське мистецтво. Дерев'яне будівництво і різьба на дереві. Київ : «Центр учбової літератури», 2020. 316 с.

До змістового модуля 2

Основна

1. Никифоров А. М., Гулей О. В. Декоративне мистецтво: навч.-метод. посіб. Херсон : Олді+, 2021. 364 с.
2. Плазовська Л. В. Декоративне мистецтво: навч. посіб.: рек. МОН України. Київ : Кондор, 2018. 308 с.
3. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво: навч. посіб.: рек. МОН України. Київ : Знання, 2012. 342, [1] с., [I-XXXII] с. окр. паг.: фотоіл. Бібліогр.: с. 338-340 та в тексті.

Допоміжна

1. Варава Л. В. Сучасна енциклопедія декоративно-прикладного мистецтва. Донецьк : БАО, 2007. 303, [1] с.: іл., табл.
2. Декоративно-ужиткове мистецтво: навч. посіб. для студ. технолого-педагогічного ф-ту / уклад. Н. В. Дубова; МОН молодьспорту України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини, Каф. теорії та методики нав. технології. Умань : Візаві, 2012. 92, [1] с. Бібліогр.: с. 90–91.
3. Жива традиція: майстри народного мистецтва Черкащини: [альбом] / [упоряд.: О. В. Теліженко, Т. М. Теліженко ; редрада: Теліженко О. В., Мартинова О. М., Отнякіна О. М., Теліженко Т. М.; автор вступ. статті та статей до структурних підрозділів Теліженко О. В.]. Черкаси : [Бізнес-стиль], 2009. 237, [1] с. : фотоіл. Бібліогр.: с. 237. Видання присвячується 55-й річниці утворення Черкаської області.
4. Знаки. 155 стародавніх українських вишивок: Альбом / авт.-упоряд. Т.О. Островська. Київ : Соняшник, 1992. 71 с.
5. Кара-Васильєва Т. В., Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України ХХ століття. У пошуках «Великого стилю». Київ : Либідь, 2005. 275, [5] с. : фотоіл. Бібліогр.: с. 275–276 та на полях книги.
6. Ніколаєва Т.О. Історія українського костюма. Київ : Либідь, 1996. 176 с.
7. Оршанський Л. Традиційний український орнамент: методика навчання: посібник [для студентів ВНЗ]. Дрогобич : РВВ ДДПУ імені І. Франка, 2008. 306 с.
8. Прикрась свій дім / Гура Л.П., Гоголь Л.Є., Ісупова Н.М. та ін. Київ : Техніка, 1988. 304 с.
9. Чегусова З. А. Декоративне мистецтво України кінця ХХ століття. 200 імен. Decorative Art of Ukraine of the end of XXth Century. The 200 names : альбом-каталог / [спецред. Т. О. Придатко ; перекладачі: А. Ю. Ніколаєнко, Б. Ю. Мандрик, Н. М. Помпащук, Ю. О. Гладуш]. Київ : Атлант ЮЕмСі, 2002. 507, [4] с. : іл. Біографічний довідник: с. 411–480. Текст парал.: укр., англ.

13. Інформаційні ресурси

1. Електронна бібліотека «Культура України»
<http://elib.nlu.org.ua/collection.html?id=38>
2. Веб-сторінка Міністерства освіти і науки України
<https://mon.gov.ua/ua>
3. Веб-сторінка бібліотеки ім. Вернадського
<http://nbuv.gov.ua/>